

Stervensbegeleiding bij ouderen die hun leven als voltooid zien, heeft niets met euthanasie te maken. Dat maakt de discussie tot een ethisch mijnenveld.

Zelfbeschikking of levensbescherming

Nederlands wetsvoorstel levenseinde-begeleiding

VAN ONZE REDACTEURS SIMON ANDRIES, BART BRINCKMAN

Nooit eerder worden zo veel mensen zo oud, tegelijkertijd voelen ze zich steeds meer beperkt in hun mogelijkheden. Het Nederlandse parlementair lid Pim Dijkstra (D66) spreekt over de 'biologie en biografie die uit de pas lopen'. Het lichaam (biologie) blijft sterk genoeg om voort te leven, maar het leven zelf (biografie) vraagt nog maar weinig toe.

In diverse interviews stelde de hartenkreet van Lutgart Simoens (91) de discussie op scherp. 'Ik verwacht niks meer dat nog de moeite waard is. Ik heb het gehad.' De radiocoryfee wil niet wachten op ondragelijk fysiek of psychisch lijden om in aanmerking te komen voor euthanasie. Open VLD-voorzitter Gwendolyn Rutten herinnerde gisteren aan een speerpunt uit haar Vrijheidscongres. Ze wil het debat heropenen over stervensbegeleiding bij bejaarden die hun leven als af beschouwen.

Juridisch

Het schrijven van een sluitend wetsvoorstel wordt een uitdaging. Stervensbegeleiding bij bejaarden staat immers volledig los van euthanasie. Twee jaar geleden bracht het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek daarover advies uit. De conclusie was duidelijk: een voltooid leven kan nooit een reden zijn voor euthanasie. 'De wet koppelt euthanasie aan een medische aandoening. Met het voltooid leven is geen ziekte gemoeid', benadrukt Paul Cosyns, de toenmalige ondervoorzitter van het comité, vandaag opnieuw.

Een voltooid leven kan nooit een reden zijn voor euthanasie

RAADGEVEND COMITÉ VOOR BIO-ETHIEK

Cosyns begrijpt de redenering die aan de problematiek voorafgaat. 'Maar hoe verwoord je dat in juridische teksten? Het is niet verboden om daarover na te denken, maar die weg moet je heel voorzichtig bewandelen.'

Sinds twee jaar heeft Nederland alvast een voorstel met een geheel eigen procedure (*zie hiernaast*). Het belangrijkste uitgangspunt is dat de bejaarde onder begeleiding zelf de dodelijke cocktail inneemt. Dat moet de gewetensnood bij artsen tegengaan. Voorts komt er een nieuwe categorie van hulpverleners: de levenseindebegeleiders.

Maatschappelijk

De discussie bevindt zich op het snijpunt tussen absolute zelfbeschikking en de bescherming van het leven. In Nederland bracht een burgercollectief met vijftien prominenten het thema al in 2009 onder de aandacht van politici. Het maatschappelijk debat daarover staat meteen een stuk verder. Diverse politici pikten de signalen op en zochten naar een wettelijk kader. Het thema verzeilde, niet zonder slag of stoot, in het regeerakkoord van Rutte III. Dat belooft een onderzoek naar ‘voltooid leven’; tegelijkertijd rolde het kabinet maatregelen uit om de zorg naar ouderen te verbreden.

‘In tegenstelling tot in België werden in Nederland heel uitvoerige rapporten geschreven’, zegt Chris Gastmans, hoogleraar medische ethiek aan de KU Leuven. ‘De conclusie was toen dat het voor wetgevende initiatieven absoluut te vroeg was.’ Momenteel wacht het kabinet-Rutte III op een rapport van Els Van Wijngaarden vooraleer verdere stappen te zetten. Zij promoveerde in 2016 met een doctoraat over het thema.

Gwendolyn Rutten wilde alvast de discussie openen. De conclusie volgt wellicht pas over enkele jaren. blg

‘Het thema verdient zeker een grondig politiek debat, maar ook over de onderliggende oorzaken’

CHRIS GASTMANS

Hoogleraar medische ethiek (KUL)

Gastmans heeft dat gelezen. ‘Zij voerde diepgaande interviews met 25 mensen die ermee geconfronteerd werden. Daar bleek een heel ambigue realiteit achter te zitten. Op het eerste gezicht hadden ze een diepe wens om te sterven, maar in de gesprekken ging het vervolgens ook over een negatief zelfbeeld en de manier waarop we met hen omgaan. Het thema maar ook de onderliggende oorzaken verdienen dus zeker een grondig politiek debat. Daar hoor ik nu weinig over, terwijl dat toch het eerste is dat moet gebeuren. Wat zijn de uitlokkende factoren?’

Politiek

Voor een concreet initiatief in België blijft het nog te vroeg. Open VLD geeft overigens toe dat een wettelijke euthanasieregeling rond dementerenden dringender is. Maar Rutten wilde alvast de discussie openen, waarvan de conclusies wellicht pas over enkele jaren worden getrokken. Ondertussen zien de andere partijen reden noch zin om bijkomende brandstof te leveren.

Het Nederlandse voorbeeld tekent het mijnenveld waar de politici doorheen moeten, al exploiteren de liberale regeringspartijen VVD en D66 daar het onderwerp. Het kabinet-Rutte blijft sterk verdeeld en de aanwezigheid van de christelijke partijen CDA en CU maakt het hoogst onzeker dat de wettelijke regeling er komt. Net daarom houdt D66 een wetsvoorstel achter de hand om de nodige druk te kunnen zetten.

Nederlands wetsvoorstel levenseinde-begeleiding

Het wetsvoorstel van de Nederlandse partij D66 (2017) voorziet in een **nauwgezette en toetsbare procedure** in het geval van levenseindebegeleiding. Die staat volledig los van - euthanasie, die alleen van toepassing is in het geval van medische redenen.

De hulpvragende oudere moet minstens 75 jaar zijn en contact opnemen met een 'levenseindebegeleider'. Dat is een hulpverlener die speciaal voor deze opdracht wordt opgeleid en erkend. Het gaat niet alleen om artsen, maar ook om verpleegkundigen en - psychotherapeuten.

Twee gesprekken maken duidelijk dat de **stervenswens 'duurzaam, weloverwogen en zonder druk' wordt uitgesproken** en dat een 'onderzoek naar een nieuw perspectief' op niets uitdraait. Een tweede, onafhankelijke begeleider voert ten minste een gesprek ter controle.

De levenseindebegeleider schrijft de 'benodigde dodelijke middelen' voor, dit doorbreekt welbewust het voorschrijfmonopolie van artsen. Op een afgesproken tijdstip overhandigt de begeleider de middelen aan de oudere. **Hij ziet er persoonlijk op toe dat de bejaarde, die zijn of haar leven als 'voltooid' beschouwt, het gif 'zelf en op de juiste wijze inneemt'.** (bbr)